“El circ és l’últim espectacle que desapareix”

Juan Antonio Jiménez, professor de la Universitat de Barcelona, és expert en circs romans. A part de nombrosos articles, ha publicat el llibre Los juegos paganos en la Roma cristiana. En el marc del III Congrés Tarraco Biennal ha fet la conferència “Aspectes sociològics dels jocs del circ a l’Antiguitat Tardana”.

Els espectacles del circ eren un element central de la vida romana.
Sí, importantíssim. A l’Alt Imperi en molts municipis, els magistrats, duumvirs, edils… havien d’organitzar i finançar aquests espectacles dedicats a la divinitat protectora del municipi, que funcionava com una petita Roma.

Però no tots els municipis tenien circ.
No, però és que no calia. Per fer curses de carros el que era indispensable era el terreny apropiat, amb punts de gir dels carros i graderies desmuntables per al públic. Ara bé, l’espectacle més habitual i econòmic era el teatre. Després ja venia l’amfiteatre i finalment, el circ. A l’amfiteatre l’organitzador llogava el gladiador, i si moria n’havia de pagar el preu de compra. Justament perquè són cars són els primers que desapareixen. A la Hispània del segle III els municipis petits ja en van prescindint.

Passa igual amb el circ?
Sí, perquè encara és més car. De fet desapareix abans a Hispània, excepte en les grans ciutats, com Tàrraco, que pel fet de ser capitals poden aguantar més temps, fins al segle V.

Parlem dels aurigues, herois de l’època.
És curiós perquè podien fer grans fortunes, tenien molts seguidors, però alhora socialment estaven mal vistos. Tertul·lià ja ho diu: la gent és hipòcrita perquè adula els qui menysprea. També ho afirma Agustí d’Hipona referint-se a aurigues i actors: la gent els adora però no vol ser com ells.

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

Quina contradicció.
Menyspreen el tipus de fama que tenen, i això que els aurigues no arriben a tenir categoria jurídica d'infame, com els actors, els gladiadors, les taverneres, les prostitutes, els soldats expulsats de l'exèrcit amb deshonor… Els aurigues, juntament amb els atletes, se salven d'aquesta consideració.

Què explica el menyspreu que se'ls té?
Que duien una vida dissoluta, que s'exhibien públicament i cobraven per fer-ho (és a dir, eren professionals), i el fet de ser de classe social baixa. De totes maneres, la visió de Tertul·lià i Agustí d'Hipona és una visió cristiana dels *ludi circenses*.

Quina era la visió no cristiana?
Els intel·lectuals pagans també els menyspreen. Sèneca diu que res és més perjudicial per als bons costums com assistir als espectacles. Plini el Jove afirma que està content de no compartir aquests gustos, i un emperador filòsof com Marc Aureli al llibre *Meditacions* es mostra agraït de ser culte, de no haver-se convertit en un seguidor d'un equip del circ o de tal gladiador. Això li provoca problemes, perquè aquest menyspreu és com un insult al poble.

Algun altre emperador s'hi va atrevir?
Sí, Juli Cèsar aprofita la llotja per respondre correspondència! En canvi, August almenys fa el posat que anar al circ li agrada… Claudi també es posa la gent a la butxaca perquè comparteix el gust pels espectacles amb el poble.

Molta d'aquesta gent eren cristians. Integren la cultura del circ sense problemes?
Sí, tot i que pot semblar una contradicció, perquè és un espectacle ofert als déus. Els cristians estan acostumats a anar al circ i hi segueixen anant, tot i que els jocs s'inicien amb una *pompa circensis*, una desfilada dedicada als déus. La secularització oficial dels espectacles vindrà a finals del segle IV, però a finals d'època republicana ja comença. Que el circ formi part d'un ritual religiós no importa, la gent hi va a divertir-se, no a retre culte!

D'on et ve aquest interès pel circ?

Recordo que des de petit dibuixava romans i aurigues competint! Potser per influències de les pel·lícules de pèplum! La tesi ja la vaig fer sobre el monopoli imperial dels espectacles, usats com a mitjà de propaganda. No sols en el sentit de *panem et circenses*, de tenir el poble entretingut, sinó perquè així les mostres del poder imperial eren a tot arreu, i a més la victòria de l'auriga era victòria simbòlica de l'emperador.

Text i fotos: Carme Badia i Puig